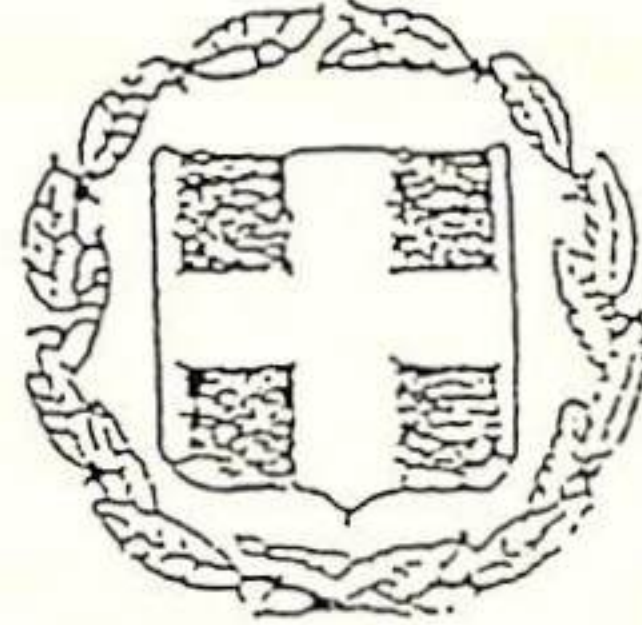

ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

3^{ης} ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

Με θέμα: « ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ »

5 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1998

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ
(συνεδρίων - συμβουλίων - σεμιναρίων)
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΑΜΦΙΚΡΑΤΟΥΣ & ΑΓΛΑΥΡΙΔΩΝ 5- ΑΘΗΝΑ 11631
ΤΗΛ./ FAX: 75.13.642

ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ
3η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΗΜΕΡΙΔΑ
με θέμα: «ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ»
Σάββατο, 5 Σεπτεμβρίου 1998.

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

10:30 π.μ. *Ε Ν Α Ρ Ξ Η*

- Χαιρετισμός από τον Δήμαρχο Ελευσίνος
κ.Γεώργιο Λ.Γεωργόπουλο
- Παρουσίαση των ομιλητών από τον Υπεύθυνο
Διοργάνωσης Αισχυλείων 1998, κ.Ιωάννη Κον-
δύλη

11:00 π.μ. **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΝΤΟΣ**, Φιλολόγος
*«Η Δήμητρα, η Αθηναϊκή Δημοκρατία και
το εκπολιτιστικό τους έργο»*

11:30 π.μ. **ΗΡΑΚΛΗΣ ΠΑΛΥΒΙΔΑΣ**, Νευροχειρουργός
*«Τα Ελευσίνια Μυστήρια από τη γένεσή τους
μέχρι την κατάργησή τους»*

12:30 μ.μ. Τέλος εργασιών 3ης Ημερίδας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ: *Η ηχογράφηση ξεκινάει απότομα
από το πιο κάτω σημείο:*

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: ...την έναρξη της Ημερίδας θα χαιρετίσει η Αντιδήμαρχος
Ελευσίνος, καΚων/να Τριλίκη.

Κ.ΤΡΙΛΙΚΗ(Αντιδήμαρχος): Κυρίες και κύριοι,
αγαπητοί μας προσκεκλημένοι,

καλημέρα σας και καλώς ήρθατε στην 3η Πολιτιστική Ημερίδα με θέμα: «Τα Ελευσίνια Μυστήρια». Εκ μέρους του Δημάρχου και Προέδρου της Επιτροπής Διοργάνωσης Αισχυλείων κ.Γεωργόπουλου ο οποίος λόγω εκτάκτου υποχρεώσεως θα καθυστερήσει να έρθει, καλωσορίζω όλους τους παρευρισκόμενους και τους αξιόλογους ομιλητές μας.

Καθώς περνούν τα χρόνια και ο θεσμός των Αισχυλείων εδραιώνεται και κραταιώνεται, γίνεται μεγαλύτερη και η δική μας αγωνία. Η σκέψη μας είναι όχι μόνο να μην προδώσουμε τη σεπτή κληρονομιά αλλά και να κρατήσουμε τον θεσμό των Αισχυλείων στο ύψος, στο ήθος και το ύφος που του αρμόζει. Για τον λόγο αυτό, προσπαθούμε να εντάξουμε αξιόλογες πολιτιστικές ημερίδες, μουσικές εκδηλώσεις, εικαστικές τέχνες και αξιόλογες θεατρικές παραστάσεις στον αρχαιολογικό χώρο αλλά και στον χώρο του παλαιού Ελαιουργείου.

Δε θα μπορούσαμε, όμως, στη μεγαλύτερη πολιτιστική μας εκδήλωση να μην εντάξουμε τη σημερινή ημερίδα με τίτλο: «Ελευσίνια Μυστήρια», *“...αφού έχουμε να κάνουμε με μια πραγματική θρησκευτικότητα και όχι μόνο με μυθολογία...”* -όπως αναφέρουν στο βιβλίο τους οι συγγραφείς κ.κ.Ηλιόπουλος και Κουτραφούρης. Για την ανάπτυξη των θεμάτων, όμως, τα Ελευσίνια Μυστήρια από τη γένεσή τους μέχρι την κατάργησή τους καθώς και για τη Δήμητρα, η Αθηναϊκή Δημοκρατία και το εκπολιτιστικό τους έργο εμπιστευόμαστε τους δύο αξιόλογους ομιλητές μας, τους κ.κ.Ηρακλή Παλυβίδα -νευροχειρουργό και κ.Αλέξανδρο Κόντο -φιλόλογο να μας τα αναπτύξουν.

Με τα λόγια αυτά κηρύττω την έναρξη της σημερινής μας Ημερίδας. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Παρακαλούμε τον κ.Ιωάννη Κονδύλη να κάνει την παρουσίαση των ομιλητών.

Ι.ΚΟΝΔΥΛΗΣ(Υπεύθυνος Διοργάνωσης Αισχυλείων 1998): Να ευχαριστήσω την καΤριλίκη για τον χαιρετισμό της σημερινής Ημερίδας. Να ευχαριστήσω τους κ.κ.ομιλητές που θα αναπτύξουν τα θέματα και βέβαια, να ευχαριστήσω όλους εσάς που συμμετέχετε στη σημερινή συζήτηση και όχι μόνο, που συμμετέχετε σε κάθε

συζήτηση και σε κάθε πολιτιστική εκδήλωση του Δήμου της πόλης μας. Δε θα σας κουράσω καθόλου.

Θα ξεκινήσουμε με τον κ.Κόντο. Ο κ.Κόντος είναι φιλόλογος-γλωσσολόγος του Πανεπιστημίου Αθηνών, διπλωματούχος της ΠΟΕ Θεσσαλονίκης, διδάκτωρ της Κοινωνικής Ιστορίας από το Πανεπιστήμιο του Παρισιού. Διδάσκει αυτή τη στιγμή στη Μέση Εκπαίδευση -και το '97-'98 ήταν και σε σχολείο της περιοχής μας- κι επίσης διδάσκει και στη μετεκπαίδευση των καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης. Ευχαριστούμε πολύ, κ.Κόντο, για την παρουσία σας. Θα μας αναπτύξει το θέμα: «Η Δήμητρα, η Αθηναϊκή Δημοκρατία και το εκπολιτιστικό τους έργο».

Α.ΚΟΝΤΟΣ(Φιλολόγος): Καλή σας μέρα. Ευχαριστώ για την τιμή που μου κάνετε και που με καλέσατε κι εσάς που ήρθατε να ακούσετε και που θα 'χετε την υπομονή ν' ακούσετε.

Θα μπούμε στο θέμα κατευθείαν για τη Δήμητρα. Πριν, όμως, θα χρειαζόταν μια μικρή εισαγωγή για την Αθηναϊκή Δημοκρατία, γιατί τότε μονάχα θα μπορέσουμε να καταλάβουμε το πώς λειτούργησε η θεότητα της Δήμητρας. Γιατί τουλάχιστον για τον ελληνικό χώρο, οι άνθρωποι με βάση αυτά που έχουν ζήσει, με βάση την ιστορία τους, την κοινωνία τους φτιάχνουν και τους θεούς τους. Εδώ στην Ελλάδα τουλάχιστον οι θεοί έγιναν κατ' εικόνα και κατ' ομοίωση των ίδιων των ανθρώπων. Σε άλλους χώρους δεν ξέρω πώς τα λένε, αλλά στον ελληνικό χώρο οι θεοί ήταν ανθρώπινα κατασκευάσματα και πάντοτε ανταποκρίνονταν στις ελπίδες και στην κοινωνία, στις κοινωνικές δομές της Ελλάδας, της Αθήνας και γενικότερα του ελληνικού χώρου. Ελληνικός χώρος δεν είναι, βέβαια, μονάχα η σημερινή Ελλάδα. Ελληνικός χώρος είναι όπου υπήρχαν Έλληνες -δηλαδή όλα τα παράλια του Εύξεινου Πόντου μέχρι και τη Μεσόγειο, τις Ηράκλειες Στήλες και ίσως και καμιά φορά έξω από αυτές.

Το θεμελιοδέστερο δημιούργημα του ελληνικού πολιτισμού είναι το δημοκρατικό πολίτευμα. Χάρη σε αυτό το πολίτευμα κυρίως, η Ελλάδα διαφοροποιήθηκε από τους άλλους πολιτισμούς. Το δημοκρατικό πολίτευμα δεν παρουσιάστηκε σε κανέναν άλλο πολιτισμό είτε νεότερο είτε σύγχρονο κι έσβησε

ουσιαστικά το 338πΧ. με τη μάχη της Χαιρώνειας. Τυπικά παρέμεινε μέχρι τη ρωμαϊκή κατάκτηση. Έγιναν προσπάθειες να αναβιώσει αλλά μονάχα λεκτικές προσπάθειες, γιατί τα σημερινά πολιτεύματα δεν είναι δημοκρατία, άλλο πώς ονομάζονται. Και θα σας εξηγήσω γιατί δεν είναι δημοκρατία.

Είναι εμφανέστατο ότι δεν υπάρχει σήμερα δημοκρατία, ότι δε λειτουργεί σήμερα η δημοκρατία, αν ξέρουμε ότι η βάση της δημοκρατίας είναι ο τρόπος ανάδειξης των αρχόντων. Ο τρόπος ανάδειξης των αρχόντων δεν ήταν οι εκλογές αλλά ήταν η κλήρωση. Λέει, δηλαδή, ο Αριστοτέλης επιγραμματικά ότι όταν οι άρχοντες είναι κληρωτοί, τότε έχουμε δημοκρατία. Όταν οι άρχοντες είναι αιρετοί -με εκλογές, τότε έχουμε ολιγαρχία. Είναι τελείως επιγραμματικά αυτό κι έτσι λειτούργησε η Αθήνα, έτσι λειτούργησε ο ελληνικός πολιτισμός. Και ό,τι βλέπετε σήμερα, ό,τι υπάρχει δηλαδή στον ελληνικό πολιτισμό και κατ' αντανάκλαση, κατά συνεκδοχή και στους υπόλοιπους -όσοι χρησιμοποιούν τα ελληνικά επιτεύγματα και πρώτα-πρώτα το αλφάβητο, όλα αυτά οφείλονται στο δημοκρατικό πολίτευμα που λειτούργησε με κλήρωση.

Χαρακτηριστικά θα σας πω ότι -γιατί και οι αριθμοί παίζουν κάποιον ρόλο- περισσότερο από 99% των αρχόντων στην Αθήνα -και μιλάω για την Αθήνα γιατί την Αθήνα την ξέρουμε πολύ καλά- ήταν κληρωτοί. Λιγότερο από το 1% ήταν αιρετοί άρχοντες και όλοι κι όλοι οι αιρετοί άρχοντες ήταν οι 10 στρατηγοί. Αλλά η βάση του πολιτεύματος, το 99% ήταν κληρωτοί, έβγαιναν με κλήρωση. Χωρίς να είναι επαγγελματίες πολιτικοί, χωρίς να είναι επαγγελματίες δικαστές...

Οι δικαστές, οι βουλευτές, όλοι οι ανώτατοι δημόσιοι υπάλληλοι -θα λέγαμε σήμερα, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ήταν με κλήρωση. Και μάλιστα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας -ακραίο το παράδειγμα- ο οποίος επειδή είχε πάρα πολλές εξουσίες στα χέρια του, είχε θητεία μονάχα 24 ώρες, γιατί χαρακτηριστικό της δημοκρατίας είναι ότι όσο περισσότερες εξουσίες έχεις στα χέρια σου, τόσο η θητεία σου πρέπει να 'ναι μικρότερη.

Η δημοκρατία στην Ελλάδα δε γεννήθηκε στους χρόνους του Σόλωνα ή του Κλεισθένη αλλά την εποχή του Θησέα, όπως δέχεται η παλιά ελληνική παράδοση.

Από τις πινακίδες της Πύλου γραμμένες με την πρώτη ελληνική γραφή, τη Γραμμική Γραφή Β', βλέπουμε ότι ήδη υπάρχει η έννοια του δήμου σα νομική προσωπικότητα όπως υπάρχει και σήμερα, σύνολο δηλαδή δημοτών όπου ο δήμος είχε εξουσία και είχε και γη την οποία μπορούσε να μοιράσει, να δώσει, να νοικιάσει στον θεό ή στην ιέρεια. Και υπάρχει μια τέτοια πινακίδα που μιλάει για μια διαφορά ανάμεσα στον δήμο και κάποια ιέρεια του δήμου. Είναι μια πινακίδα της Πύλου. Δηλαδή, από το 1400πΧ. φαίνεται ότι υπάρχει δημοκρατία στην Ελλάδα.

Έτσι, θα μπορούσαμε να αλλάξουμε κάπως τη ρήση του Μανόλη Ανδρόνικου που είπε ότι στην Ελλάδα δεν υπήρξε ποτέ μοναρχία ανατολικού τύπου, ότι στην Ελλάδα υπήρχε πάντοτε δημοκρατία, τουλάχιστον από τους χρόνους τους προϊστορικούς, από τους χρόνους της Α' γραφής, το 1400πΧ. δηλαδή. Η δημοκρατία από τη μια μεριά παρήγαγε θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κάθε πολίτης μπορούσε ν' αναπτυχθεί χωρίς κανέναν περιορισμό. Η κλήρωση έδινε τη δυνατότητα σε κάθε πολίτη να μετάσχει στη διαχείριση της εξουσίας και κανείς δεν μπορούσε να παίξει ρόλο αρχηγικό και να εμποδίσει ή να περιορίσει τους άλλους να ασκήσουν τα πολιτικά τους δικαιώματα σε όλες τις εκφάνσεις της εξουσίας και της κοινωνικής οργάνωσης.

Από την άλλη μεριά, επειδή το δημοκρατικό πολίτευμα και η Εκκλησία του Δήμου δε θα μπορούσαν να λειτουργήσουν αν οι πολίτες δεν μπορούσαν να διαβάσουν τη δημοσιευμένη κάθε φορά ημερήσια διάταξη της επόμενης Εκκλησίας του Δήμου, οι Έλληνες πέρασαν από τη συλλαβική γραφή στην αλφαβητική γραφή, τη γραφή που έχουμε σήμερα με τα σύμφωνα και τα φωνήεντα. Δηλαδή, ήταν ουσιαστικά μια πολιτική ανάγκη η εφεύρεση του αλφάβητου. Όλες οι γλώσσες για να μιληθούν, έχουν και σύμφωνα και φωνήεντα. Δεν υπάρχει γλώσσα που να μην έχει σύμφωνα και φωνήεντα, διαφορετικά δεν μπορεί να μιληθεί.

Δεν μπορούμε να προφέρουμε ούτε μόνο σύμφωνα. Κάποια φωνήεντα μαζί μπορούμε να τα προφέρουμε αλλά δεν υπάρχουν λέξεις, πολύ λίγες είναι οι λέξεις που είναι μόνο φωνήεντα. Χρειάζονται και τα σύμφωνα. Και αυτό είναι κοινό σε όλες τις γλώσσες. Αλλά καμιά γλώσσα, κανένας πολιτισμός δεν εφεύρε αυτόν τον τρόπο

της γραφής με τα σύμφωνα και τα φωνήεντα. Και είναι πολιτισμοί που φτάσανε - αρχίζοντας από τα ιδεογράμματα- μέχρι το συλλαβικό αλφάβητο. Είναι πολλοί, όχι πάρα πολλοί: και οι Φοίνικες και οι Μάγιας. Και οι Μάγιας είχαν ιδεογράμματα, οι Αιγύπτιοι είχαν ιδεογράμματα, οι Κινέζοι έχουν ακόμα ιδεογράμματα. Τα συλλαβογράμματα τα είχαμε κι εμείς με τη Γραμμική Β' και ίσως και με τη Γραμμική Α'.

Οι Γιαπωνέζοι έχουν συλλαβογράμματα αλλά τη γραφή αυτή που χρησιμοποιούμε σήμερα με τις διάφορες μορφές, εκτός από την ελληνική, αυτή που λέμε "ελληνική γραφή" ουσιαστικά δεν είναι της κυρίως Ελλάδας. Η γραφή η λεγόμενη λατινική είναι η γραφή της κυρίως Ελλάδας, είναι Χαλκιδική γραφή. Αυτό που λέμε "λατινικό αλφάβητο", κατ' ουσίαν είναι το αλφάβητο της Χαλκίδας. Το δικό μας το αλφάβητο που χρησιμοποιούμε εδώ στην Ελλάδα είναι το αλφάβητο της Ιωνίας. Γιατί κάθε πόλη είχε σχεδόν το αλφάβητό της. Υπάρχουν 32 περίπου παραλλαγές ελληνικών αλφαβήτων οι οποίες, βεβαίως, μοιάζουν μεταξύ τους και καθένας μπορούσε να διαβάσει τα γράμματα του ενός, τι έγραφε ο ένας και ο άλλος και συνεννοούνταν οι Έλληνες μεταξύ τους.

Ο ελληνικός πολιτισμός παρά αυτή του τη διασπορά και αυτή του την πολλαπλότητα και την πολυμέρεια, είναι ο μόνος πολιτισμός που ήταν τόσο ενιαίος. Και ξέρανε ότι ήταν Έλληνες όχι τόσο γιατί μιλούσαν την ίδια γλώσσα και γιατί είχαν την ίδια θρησκεία. Όχι! Εκείνο που τους ένωνε ήταν τα ελληνικά νόμιμα, τα νόμιμα των Ελλήνων, δηλαδή η δημοκρατία. Και τα χαρακτηριστικά της δημοκρατίας και στην Σπάρτη ακόμα είναι ότι η θητεία πρέπει να είναι για 1 χρόνο το πολύ, και μάλιστα στα αποφασιστικά Όργανα. Οι Έφοροι πχ. στη Σπάρτη είχαν εξουσία για 1 χρόνο μονάχα. Ο βασιλιάς που ήταν ισόβιος ήταν κατώτερος από τους Εφόρους. Ανώτατο, δηλαδή, πολιτειακό Όργανο στη Σπάρτη ήταν οι Έφοροι και οι Απέλλα, όχι ο βασιλιάς -που ήταν δύο οι βασιλιάδες μάλιστα επίτηδες για να τσακώνονται και να μην υπάρχει ομοθυμία μεταξύ τους.

Πρώτον, λοιπόν, ήταν η θητεία περιορισμένη για 1 χρόνο και ποτέ δεν επαναλαμβανόταν. Το ίδιο πρόσωπο δεν έκανε το ίδιο αξίωμα και στη Σπάρτη και

φυσικά και στην Αθήνα. Δεύτερον, ποτέ κανένας δεν είχε τη δύναμη ζωής και θανάτου όπως γινόταν στην τυραννία, στη βασιλεία, στις μοναρχίες σε οποιονδήποτε πολίτη ή ακόμα και στους δούλους τους.

Οι ίδιοι οι Σπαρτιάτες για να μπορούν να σκοτώνουν τους είλωτες και να είναι νόμιμοι, οι ίδιοι οι Έφοροι κήρυσσαν κάθε χρόνο πόλεμο κατά των Σπαρτιατών, όταν ανελάμβαναν την εξουσία για να μπορεί ο κάθε νεαρός -καλώς ή κακώς, δε θα το δικαιολογήσουμε, δε θα μιλήσουμε γι' αυτό τώρα. Ήταν μέσα στην άσκησή τους, αν έβλεπαν κανέναν επικίνδυνο είλωτα, να τον εκτελούν. Αλλά για να είναι νόμιμο αυτό, οι Έφοροι κήρυσσαν πόλεμο! Στην Αθήνα, βέβαια, ούτε δούλο είχες δικαίωμα να σκοτώσεις ούτε και να δείς γιατί μπορούσε να σε καταγγείλει και να ζητήσει να βρει άλλο αφεντικό.

Το βασικό, λοιπόν, είναι αυτό. Μικρή θητεία, μη επαναλαμβανόμενη και ποτέ κανένας δεν είχε δικαίωμα ζωής και θανάτου. Έπρεπε να προηγηθεί δίκη. Η δίκη είναι δημόσια και είναι μέσα στα θέσμια, στα νόμιμα των Ελλήνων, στα νόμιμα της δημοκρατίας του ελληνικού πολιτικού κατεστημένου. Γι' αυτό -θα σας πω κάτι που ίσως να μη σας αρέσει και τόσο- τους Μακεδόνες δεν τους θεωρούσαν Έλληνες ακριβώς επειδή δεν είχαν δημοκρατία. Και όλα τα άλλα φύλα που είχαν τυραννίες ή μοναρχίες, δεν τους θεωρούσαν Έλληνες και γι' αυτόν τον λόγο δεν τους επέτρεπαν να παίρνουν μέρος στους Ολυμπιακούς Αγώνες. Μόνο Έλληνες είχαν δικαίωμα να παίρνουν μέρος στους Ολυμπιακούς Αγώνες σε ένδειξη ότι τηρούσαν τα νόμιμα των Ελλήνων.

Γι' αυτό και οι Μακεδόνες βασιλιάδες, όταν άρχισαν να καταλαβαίνουν τι σημαίνει Ελλάδα, τι σημαίνει Ελληνισμός, αφού πήγε ο Ευριπίδης εκεί και τους δίδαξε το θέατρο και τα θέσμια της Αθήνας κι επειδή δεν μπορούσαν να γίνουν δεκτοί οι ίδιοι στους Ολυμπιακούς Αγώνες, έφτιαξαν δικούς τους Ολυμπιακούς Αγώνες που τους ονόμασαν και αυτοί «Ολύμπια». Αυτά τα λίγα τα σχετικά, μια μικρή εισαγωγή για τη δημοκρατία για να μπορέσουμε να καταλάβουμε τώρα πια τον ρόλο της Δήμητρας.

Η Δήμητρα ουσιαστικά είναι μια γυναικοκρατική θεότητα. Το πρώτο πολίτευμα της ανθρωπότητας ήταν η γυναικοκρατία και μετά ήρθε η πατριαρχία. Στη

γυναικοκρατία υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα. Υπάρχει πρωτοκαθεδρία των γυναικών αλλά υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα. Ο άνδρας δε θεωρείται κάτι το υποδεέστερο όπως υποδεέστερη θεωρείται η γυναίκα στην πατριαρχία. Τη δημοκρατία την έφερε στην Αθήνα, κατά την παράδοση, ο Θησέας και μάζεψε όλους τους Αθηναίους -παραιτήθηκε αυτός από τη βασιλεία- και τους είπε ότι θα ζούμε πλέον δημοκρατικά αλλά τα ονόματα όλων θα τα συγκεντρώσουμε στο μητρώο. Κι έχει μείνει από τότε η λέξη «στο μητρώο» που καταγράφουμε τα ονόματά μας. Είναι το μητρώο, είναι ο ναός της Δήμητρας.

Η Δήμητρα, δηλαδή, θεωρείται η πρώτη θεά ανώτερη από τον Δία, ανώτερη από τους άλλους. Στο ναό της Δήμητρας έφεραν οι Αθηναίοι κι έγραψαν τα ονόματά τους στο μητρώο γιατί η Δήμητρα είναι που τους έδωσε τους θεσμούς τους δημοκρατικούς. Υπάρχει μια γιορτή, τα "Θεσμοφόρια". Τα Θεσμοφόρια ήταν μια γιορτή για τη Δήμητρα και για την Περσεφόνη και σ' αυτή μόνο γυναίκες παρουσιάζονταν, επειδή τον παλαιότερο καιρό φαίνεται ότι είχαν πολιτικά δικαιώματα και οι γυναίκες.

Μάλιστα, η Αθήνα πήρε το όνομά της γιατί ψήφισαν και οι άνδρες και οι γυναίκες. Κι επειδή οι γυναίκες ήταν μόνο 1 παραπάνω, υπερψήφισαν. Οι γυναίκες ψήφισαν την Αθηνά. Σα γυναίκες που ήταν, ψήφισαν γυναικεία θεότητα. Οι δε άνδρες ψήφισαν τον Ποσειδώνα, ήταν λιγότεροι -πάντοτε είστε 5 περισσότερες εδώ στην Ελλάδα. Οι γυναίκες είχαν την πλειοψηφία και έτσι η Αθήνα ονομάστηκε Αθήνα.

Βέβαια, μετά τα έκαναν κουλουβάχατα λιγάκι. Έπεσε η πατριαρχία, είπαν ότι θύμωσε ο Ποσειδώνας και σας πήραμε την εξουσία την πολιτική -κρατάτε εσείς πολλές άλλες, παρόλα αυτά- κι έχασαν οι γυναίκες τα πολιτικά τους δικαιώματα. Όμως, τα Θεσμοφόρια δείχνουν ότι η πομπή προς το Θεσμοφόριο και προς το Πρυτανείο...Και γι' αυτόν τον λόγο είναι σίγουρο ότι τόσο στην Αθήνα όσο και σε άλλες πόλεις που γιόρταζαν την ίδια γιορτή, η Δήμητρα είναι αυτή που έδωσε τους δημοκρατικούς θεσμούς.

Από τους δημοκρατικούς θεσμούς, είπα προηγουμένως, προέρχεται όλο το εκπολιτιστικό έργο. Δηλαδή, προέρχεται η γραφή που είναι το φοβερότερο εργαλείο.

Χωρίς αυτό δεν μπορούσε να 'χει υπάρξει ο πολιτισμός. Χάρης σε αυτό ουσιαστικά και βέβαια και το νομικό πλαίσιο που τους έδινε το δικαίωμα να σκέφτεται ο καθένας ελεύθερα, δεν υπήρχε αρχηγός. Ο ελληνικός πολιτισμός είναι ένας πολιτισμός που δεν έχει κανένα ιερό βιβλίο, δεν έχει αρχηγούς με την έννοια που τους έχουν οι άλλοι. Οι αρχηγοί είναι υπηρέτες του Δήμου. Και γι' αυτό είναι πολύ γνωστό ότι όλοι οι μεγάλοι άνδρες, ειδικά στην Αθήνα που ξέρουμε καλύτερα, δεν είχαν καλό τέλος. Οι περισσότεροι είχαν άσχημο τέλος, επειδή ακριβώς κάποια στιγμή νόμισαν ότι θα είναι παραπάνω από τον Δήμο.

Πάνω από όλα είναι το πλαίσιο των θεσμών, είναι η δημοκρατία. Οποιοδήποτε πρόσωπο όσο σπουδαίο και να είναι, για την Αθηναϊκή Δημοκρατία είναι υπηρέτης του Δήμου και εφόσον τον υπηρετεί πιστά και δεν προσπαθεί να γίνει τύραννος, δεν προσπαθεί να εκμεταλλευτεί την εξουσία του, γίνεται δεκτός. Επειδή, όμως, οι περισσότεροι φαίνεται ότι έδειχναν τάσεις να γίνουν τύραννοι, γι' αυτό και τους ξαπόστελναν. Γλίτωσε κάπως ο Περικλής, όχι τελείως, για 20 χρόνια γιατί ήταν φρόνιμος, σαν καλογοριά θα λέγαμε. Μόλις έλεγε 2-3 πράγματα, έφευγε, μαζευόταν. Δεν προσπαθούσε να δημιουργήσει κάποιο κίνημα που θα μπορούσε να φανεί σαν τάση για τυραννία. Ήταν πολύ μαζεμένος, πολύ σεμνός. Γι' αυτό έμεινε 20 χρόνια, όχι για κανέναν άλλο λόγο. Κι έκανε αυτό που ήθελε ο Δήμος.

Η Δήμητρα, λοιπόν, το χαρακτηριστικό της είναι ότι είναι θεά των δημητριακών. Για τα δημητριακά -πάλι μέσα στο πολιτιστικό της έργο- έδωσε τον σπόρο στον Τριπτόλεμο, αφού γύρισε ψάχνοντας για την Περσεφόνη και όλες αυτές τις ιστορίες που λένε -και θα σας μιλήσει γι' αυτά καλύτερα ο κ. Παλυβίδας. Τον εφοδίασε και μ' ένα φτερωτό άρμα να πάει να μοιράσει τον σπόρο, την καλλιέργεια δηλαδή του σταριού, κάτι που έχουν ανάγκη οι άνθρωποι, σα φιλόνηθρη θεά που ήταν, σα δημοκρατική θεά που ήταν για όλον τον κόσμο να πάει να το μοιράσει δωρεάν. Δεν υπήρχε η έννοια, δηλαδή, του να πληρώσω.

Και αυτό είναι μέσα στην όλη πνευματικότητα, στην όλη πνευματική πολιτική της Αθήνας και των Ελλήνων. Κάτι το πνευματικό πρέπει να διαδίδεται, δεν πρέπει να πληρώνεται. Βέβαια, ο πνευματικός άνθρωπος έχει ανάγκες υλικές για να ζήσει γι'

αυτό υπήρχε κάποια χορηγία αλλά δεν υπήρχε η εμπορευματοποίηση της γνώσης. Η γνώση στην Ελλάδα ήταν τσάμπα για όλους. Και όσοι ήξεραν κάτι, ακόμα και αυτοί οι σοφιστές που πληρώνονταν υποτίθεται από διάφορους αριστοκράτες για να μαθαίνουν τη ρητορική στους γόνους, κάθε τόσο ήταν υποχρεωμένοι να κάνουν ομιλίες -σεμινάρια θα λέγαμε σήμερα- δημόσια. Μπορεί να πληρώνονταν γενικά από το κοινό ταμείο αλλά ήταν για όλους. Και ακριβώς αυτό το πράγμα έκανε και η Δήμητρα γιατί είναι μια γνώση, είναι μια τεχνογνωσία η καλλιέργεια της γης.

Και αυτή την τεχνογνωσία τη Δήμητρα οι Αθηναίοι, οι Έλληνες που την έφτιαξαν σα θεά την έκαναν να λειτουργεί αμισθί. Δεν είχε πνευματικά δικαιώματα. Και γενικά οι Έλληνες ό,τι ήξεραν, το διέδιδαν σε όλον τον κόσμο χωρίς να έχουν απαιτήσεις για πνευματικά δικαιώματα. Γιατί, για σκεφτείτε να ζητούσαμε πνευματικά δικαιώματα για όσους χρησιμοποιούν τα αρχιτεκτονικά μας μέλη. Δηλαδή, για όσους χρησιμοποιούν τις κολώνες τις ιωνικές, τις δωρικές ή τις κορινθιακές. Σκεφτείτε τι πνευματικά δικαιώματα θα 'χαμε το δικαίωμα να τους ζητήσουμε. Ή για όσους χρησιμοποιούν ελληνικές λέξεις στις γλώσσες τους, τι πνευματικά δικαιώματα θα μπορούσαμε να τους ζητήσουμε.

Αυτό δεν το 'χουμε κάνει ποτέ! Για όσους έχουν κλέψει τα αγάλματά μας -και γι' αυτά παίρνουν και λεφτά, ακόμα και από εμάς τους ίδιους όταν πηγαίνουμε να τα δούμε. Δεν έχουμε ζητήσει ποτέ πνευματικά δικαιώματα. Εκείνοι μας ζητάνε για κάθε τι που μας πουλάνε, για κάποιον Η/Υ.

Δεν έχω να σας πω πολλά πράγματα ακόμα, αυτό μονάχα. Οτι η Δήμητρα από τη μια μεριά....Βέβαια, ο μύθος λέει ότι βρήκε πρώτα τον βασιλιά και τη γυναίκα του βασιλιά. Άλλη παραλλαγή του μύθου λέει ότι βρήκε μian απλή χωριάτισσα. Μέσα στο πνεύμα της δημοκρατίας, γιατί ακριβώς ήταν μια θεά δημοκρατική γιατί δημοκρατική την έφτιαξαν αυτοί που είχαν αυτό το πολίτευμα. Η δημοκρατία φαίνεται καθαρά ακόμα και στο πώς μοίρασαν την εξουσία μεταξύ τους ο Ποσειδώνας, ο Πλούτωνας και ο Δίας. Τη μοίρασαν και αυτοί με κλήρο επειδή έτσι λειτουργούσε και στην Ελλάδα ουσιαστικά η δημοκρατία, με κλήρωση.

Και βέβαια αντικατέστησαν την παλιά Δήμητρα, σε εποχές πατριαρχικές, με τη

λεγόμενη Τριάδα -την Αγία Τριάδα, θα λέγαμε. Πατριαρχική αλλά δημοκρατική και αυτή της οποίας ο αρχηγός ήταν ο Δίας, γυναίκα του ήταν η Δίκη και κόρη τους ήταν η Αιδώς ή αλλιώς, όπως τη λέει ο Αισχύλος, Αισχύνη. Γιατί για να γίνει κανένας πολίτης, πρέπει να 'χει δίκη και αιδώ -λέει ο Πρωταγόρας. Και αυτά, η ευνομία, η αρμονία είναι συνέχεια όλων των θεσμών που κατ' ουσίαν πιστεύεται ότι τους δίδαξε η Δήμητρα. Ευχαριστώ.

Ι.ΚΟΝΔΥΛΗΣ: Να ευχαριστήσουμε τον κ.Κόντο για την ανάλυση που μας έκανε. Και βέβαια, νιώθω την υποχρέωση και ως πολυτεύομενος στην περιοχή να σας ευχαριστήσω για την υπενθύμιση των αρχών με τις οποίες θα πρέπει να πολυτεύομαστε και ν' ασκούμε τη Διοίκηση, όταν την έχουμε εμείς που ασχολούμαστε με τα κοινά.

Να περάσουμε στον κ.Ηρακλή Παλυβίδα. Ο κ.Παλυβίδας είναι ιατρός νευροχειρουργός. Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1950 και κατάγεται από το Γαλαξίδι. Τελείωσε την ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έχει εργαστεί στο Radlick της Οξφόρδης και αυτή τη στιγμή δραστηριοποιείται και παρέχει τις υπηρεσίες του σε πολίτες της περιοχής μας σε νοσοκομείο του Λεκανοπεδίου. Διακριτικότατος πάντα, δε μου 'γραψε σε ποιο νοσοκομείο. Εγώ σας λέω ότι είναι στο Μεταξά.

Κύριε Παλυβίδα, έχετε τον λόγο.

Η.ΠΑΛΥΒΙΔΑΣ(Νευροχειρουργός): Κύριε Αντιδήμαρχε,

κυρίες και κύριοι,

φίλες και φίλοι,

ευχαριστώ τον Δήμο και την Επιτροπή των Αισχυλείων '98 για την τιμή που μου έκαναν να ομιλήσω για ένα θέμα που για αιώνες είχε μια τόσο μεγάλη αξιοπρέπεια. Ούτε η κριτική ούτε η ειρωνεία τόλμησαν να αμφισβητήσουν. Νομίζω ότι η διοργάνωση των Αισχυλείων δεν είναι τυχαία, κ.Αντιδήμαρχε. Σήμερα είναι η 14η του Βοηδρομιώνος, κατά το παλαιό αττικό ημερολόγιο. Στην πολύ σύντομη αυτή παρουσίαση, θα προσπαθήσουμε να πλησιάσουμε κατά το δυνατόν το νόημα των Μυστηρίων.

Ως γνωστόν, οι Μυστηριακές Τελετές στην Ελλάδα είχαν κοινωνική αποδοχή.

Πρέπει να τα εντάξουμε στον χωροχρόνο τον ελληνικό, ν' απαλλαγούμε από όποιες σύγχρονες δικές μας προκαταλήψεις και διαστρεβλώσεις των εννοιών που θα συναντήσουμε. Τα Μυστήρια της Ελευσίνας, γνωστά στον αρχαίο κόσμο απλώς ως «Μυστήρια» παρά τη μυστικότητά τους, είναι η καλύτερα τεκμηριωμένη από κάθε άλλη, ακόμα και απλή ελληνική λατρεία.

Ως προς τον όρο "Μυστήρια", θα πρέπει να διασαφηνιστούν ορισμένες έννοιες. Ο μελετητής διατρέχει πάντα τον κίνδυνο να παραπλανηθεί αφενός από ομοιότητες ονομάτων κι αφετέρου ν' αποδώσει σύγχρονες δικές του ιδέες στην αρχαιότητα, κίνδυνος ιδιαίτερα μεγάλος όσον αφορά τα Μυστήρια. Οι λέξεις «μυστήριο», «Μυστήρια» όπως και «μύστης» και «μυστικός» παράγονται από το ρήμα "μυώ", απαρέμφατο "μυείν". Η ρίζα "μυ" σημαίνει κλείνω τα μάτια ή κλείνω το στόμα. Δύο αντίγραφα μιας αναπαράστασης της μύησης του Ηρακλή στα μυστήρια μας δείχνουν ότι δεν πρέπει να φανταστούμε κάποιο σφράγισμα του στόματος αλλά είναι μια τελετή κατά την οποία κλείνονται τα μάτια.

Η αρχαία ελληνική χρήση του όρου δε μας οδηγεί σε κανενός είδους μυστικισμό ανατολικό ή δυτικό. Το δε επίθετο «μυστικός» είναι τελείως άσχετο με τις ιδέες που απομακρύνουν από τον κόσμο των αισθήσεων. Στους Βατράχους του Αριστοφάνη, η μυστική αύρα που διαχέεται προς εκείνους που πλησιάζουν τους μύστες, τους μνημένους που τελούν τους χορούς τους μετά τον θάνατο είναι απλώς η μυρωδιά από τις αναμμένες δάδες. Ο Έλληνας της περιόδου αυτής το αντιλαμβάνεται κυρίως σα γιορτή. «Μυστήρια» ήταν το όνομα που είχαν δώσει οι Αθηναίοι σε συγκεκριμένες γιορτές και η αττική παράδοση μιλάει για μυστήρια, χρησιμοποιώντας πάντοτε πληθυντικό αριθμό.

Περισσότερο σωστά για το «μυστικός» θα ήταν η λέξη "άρρητον", όπως άρρητα είναι και τα μυστήρια της φύσεως. Τα Μυστήρια της Ελευσίνας αφορούν θεότητα πανάρχαια που δεν είναι άλλη από τη Γαία. Στη Θεογονία του Ησιόδου βλέπουμε ότι εκ του χάους γεννάται η ευρύτερος Γη, από αυτή δε κατόπιν ο Ουρανός και οι Δαίμονες. Ο κατά φύσιν ζην άνθρωπος αυτήν αντικρίζει και συνειδητοποιεί τον αέναον κύκλο της ζωής και για την ανεξάντλητον γονιμότητά της,

την εκλαμβάνει ως θεά.

Στις περισσότερες γλώσσες είναι γένους θηλυκού. Φυσικό ήταν το πρώτο να λατρεύεται υπό μόνο των γυναικών. Ίχνη της λατρείας αυτής βρίσκουμε στον Κρητο-μινωικό πολιτισμό. Το όνομα «Γαία» υποχωρεί σιγά-σιγά σε νέο όνομα, το «Δημήτηρ» το οποίο αυτό ακριβώς σημαίνει, μητέρα-γη (γη=δη). Η λατρεία της Δήμητρος πιθανότατα έχει την προέλευσή της από τη Θεσσαλία, ακολούθως τη βρίσκουμε στη Βοιωτία και σε όλη την Ελλάδα. Η σεμνότερη, όμως, και η πλέον ιερά λατρεία είναι αυτή της Ελευσίνας. Το όνομα της πόλεως δε νομίζω ότι είναι άσχετο με αυτό.

Επομένως, μπορούμε να πούμε ότι η ίδρυση των μυστηρίων ανάγεται σε προμυκηναϊκή εποχή, δηλαδή πριν το 1500πΧ. Κατεγραμμένες, όμως, και διασταυρούμενες μαρτυρίες τοποθετούν την έναρξή τους από την εύρεση του λεγομένου Ομηρικού Ύμνου προς τη Δήμητρα περίπου τον 7ο πΧ. αιώνα και μέχρι τη βίαιη κατάργησή τους, το 395πΧ. Επισκοπούμε μια περίοδο περίπου 11 αιώνων. Τι λέει ο Ομηρικός Ύμνος που αποτελεί και την πρώτη γραπτή μαρτυρία για τον μύθο της αρπαγής και της επιστροφής της κόρης, που αποτελεί και τον κεντρικό πυρήνα των δρωμένων των Μυστηρίων.

Η κόρη, θυγατέρα της Δήμητρος, ενώ έπαιζε λίγο πιο έξω από την Ελευσίνα, αρπάζεται από τον Αηδονέα, τον άρχοντα των νεκρών. Η Δήμητρα αρχίζει την ξέφρενη περιπλάνησή της για 9 ημέρες αναζητώντας την. Ο βασιλεύς της Ελευσίνας Κελεός και η γυναίκα του Μετάνειρα την υποδέχονται. Η Δήμητρα χτυπάει με στείρωση τη γη. Παρεμβαίνει ο Δίας που διατάζει τον Ερμή να φέρει πίσω την κόρη. Η Δήμητρα και ο άρχοντας του Κάτω Κόσμου συμφωνούν ότι η κόρη 4 μήνες τον χρόνο θα μένει κοντά στον σύζυγό της και τους άλλους 8 με τη μητέρα της.

Έτσι, η Δήμητρα παύει την οργή της. Ο διακοπείς βίος της φύσεως επανέρχεται. Η γη πρασίνισε και απέδωσε πλούσιους καρπούς. Η θεά, ευγνώμων προς τους Ελευσινίους, εδίδαξε τους 4 βασιλείς της: τον Τριπτόλεμο, τον Διοκλέα, τον Εύμολπο και τον Κελεό κι έδειξε σε αυτούς το ιερό δράμα, τα σεμνά όργια, τα Μυστήρια αυτής για τα οποία αξίωσε να παραμείνουν άρρητα και τα οποία αν

κάνουν, θα την έχουν πάντοτε ευμενή. Έτσι, σύμφωνα με τον Ομηρικό Ύμνο, ιδρύθηκαν από την ίδια τη θεά τα Μυστήρια της Ελευσίνας.

Η τελετή των Μυστηρίων βρισκόταν στα χέρια δυο οικογενειών από την Ελευσίνα, των Ευμολπιδών από τους οποίους προέρχονταν ο ιεροφάντης και την οικογένεια των Κηρύκων από τους οποίους προερχόταν ο Δαδούχος και ο Ιεροκήρυξ. Επιπλέον, υπήρξε μια ιέρεια της Δήμητρος που διέμενε μονίμως στο ιερό. Η πρώτη αίθουσα για τις μύσεις, το Τελεστήριον, οικοδομήθηκε κατά την εποχή του Πεισιστράτου στη θέση ενός κτίσματος που είχε τη μορφή ναού και ανήκει στην εποχή του Σόλωνος. Ίχνη λατρείας σε αυτό τον χώρο, όμως, είναι δυνατό να εντοπιστούν μέχρι τη γεωμετρική εποχή και μάλιστα, ακόμα και σε προγενέστερα μυκηναϊκά υπολείμματα.

Στα Μυστήρια μπορούσαν να μνηθούν άνδρες, γυναίκες και δούλοι Αθηναίοι, αργότερα δε επί Περικλείου περιόδου και σύμμαχοι των Αθηναίων και κάθε Έλλην και δούλοι ομιλούντες την ελληνική, μεταγενέστερα και οι Ρωμαίοι ως «εξ Ελλήνων καταγόμενοι». Ήσαν πράξεις καθαρώς ατομικής επιλογής. Κανέναν δεν υποχρέωναν. Απεκλείοντο μόνοι οι εναγείς, δηλαδή οι φονείς, και οι ιερόσυλοι και οι μη ομιλούντες την ελληνικήν. Μετά την προσάρτηση της Ελευσίνας στην Αθήνα, τα Μυστήρια διακρίνονται στα Μικρά και στα Μεγάλα.

Τα Μικρά ετελούντο κατά τον μήνα Ανθηστηριώνα, περί τα μέσα Φεβρουαρίου, πιθανώς από 19-22 του μηνός στο προάστιο των Αθηνών, την Αγραν -τη σημερινή περιοχή του Μετς στην αριστερή όχθη του Ιλισσού. Αυτά, αν και αποτελούσαν την προπαρασκευή για τα Μεγάλα, εντούτοις είχαν τις δικές τους μνητικές τελετουργίες προς τιμή της κόρης. Οι μιούμενοι θυσίαζαν δέλφακα και με τα νερά του ποταμού καθαρίζονταν από τα μιάσματα με τη βοήθεια ειδικού ιερέα, του υδρανού και γονάτιζαν στο δέρμα του σφάγιου, μπροστά στον άλλον λειτουργό της μύησης, τον δαδούχο. Ακολουθούσε μέγας όρκος μπροστά στον ιεροφάντη, απαραίτητος για τη μύησή τους στα Μεγάλα Μυστήρια.

Τα Μεγάλα ετελούντο κατά τον μήνα Βοηδρομιώνα, περί τα μέσα Σεπτεμβρίου, και διαρκούσαν 9 ημέρες, όσες και οι περιπλανήσεις της Δήμητρας.

Πολύ πριν την Πανσέληνο του μηνός, απεστέλετο σε όλη την Ελλάδα κήρυκες -οι σπονδοφόροι, για 2μηνο περίπου ιερά εκεχειρίαν και να καλέσουν όσους θέλουν να λάβουν μέρος στα Μυστήρια να έλθουν στην Αθήνα. Έτσι, η τέλεσις των Μυστηρίων έγινε πανελλήνιος εορτή.

Την 14η Βοηδρομιώνος, σήμερα, οι ιερείς και οι ιέρειες του ιερού της Ελευσίνας έβγαζαν τα ιερά που φυλλάσσονταν στις κύστες και συνοδευόμενα από πλήθος ανθρώπων εφέροντο εν πομπή δια της Ιεράς Οδού στα χέρια των ιερειών στην Αθήνα όπου θα κατέληγαν στο Ελευσίνιο. Τη 15η Βοηδρομιώνος την ημέρα αυτή ο ιεροφάντης εγκαινίαζε την εορταστική περίοδο με την πρόρυσιν ή αγειρμό με την οποία επέβαλλε να μείνουν μακριά όσοι δεν έχουν καθαρά χέρια ή ομιλούν ακατανόητη γλώσσα.

Η 16η Βοηδρομιώνος: «Αλλα δε μύσται»

Οι κήρυκες κηρύσσουν στους δρόμους της πόλεως το «άλλα δε μύσται». Καλούν, δηλαδή, τους μύστες να κατέβουν στη θάλασσα για να λουστούν και οι μεν Αθηναίοι επήγαιναν στο Φάληρο ή στον Πειραιά, οι δε Ελευσίνιοι στους Ρειτούς -η σημερινή λίμνη του Κουμουνδούρου. Η θάλασσα θεωρείται αμίαντος και πρώτος ίσως επήγαινε ο ιεροφάντης ο οποίος από εκείνη τη στιγμή έπαυε να έχει το κοσμικό όνομα, εγέννετο ιερώνυμος και από εκείνη τη στιγμή και καθ' όλη τη διάρκεια των εορτών ονομάζετο με το ιερό όνομα «ιεροφάντης».

17η Βοηδρομιώνος:

Ο άρχων βασιλεύς μετά των 4 επιμελητών των Μυστηρίων θυσίαζε στο Ελευσίνιο, ευχόμενος κατά τα πάτρια υπέρ της βουλής και του δήμου των Αθηναίων και υπέρ παιδών και γυναικών, παρόντων των αντιπροσώπων των Ελληνίδων πόλεων.

18η Βοηδρομιώνος: «Επιδαύρια ή Ασκληπιεία»

Η μέρα προς τιμή του Ασκληπιού που ήρθε καθυστερημένα από την Επίδαυρο, αν και δεν πρόλαβε την πρόρυσιν, του επιτράπηκε να μυηθεί. Έκτοτε, μυσούνται κατά την ημέρα αυτή όσοι για σοβαρούς λόγους δεν πρόλαβαν.

19η Βοηδρομιώνος: «Ιακχος»

Την ημέρα αυτή άρχισαν οι προπαρασκευές για την επαναφορά των Ελευσινίων ιερών και πάλι πίσω στην Ελευσίνα. Οι αρμόδιοι ιερείς ξεκινούσαν από το Ελευσίνιο και από 'κει εν πομπή πήγαιναν στο Ιακχείο, κοντά στο Δίπυλο. Παρελάμβαναν το ξόανο του Ιάκχου, αντιπροσώπου της πόλεως που ταυτίστηκε αργότερα με τον Διόνυσο και εξερχόμενοι τις ιεράς πύλης, όδευαν δια της Ιεράς Οδού προς την Ελευσίνα.

Οι μύστες κρατούσαν δέσμες κλάδων μυρσίνης, τους λεγόμενους «βάκχους» και το πλήθος των συμμετασχόντων κινιόταν με χορευτικές, σχεδόν εκστατικές κινήσεις ενώ ακούγεται επανειλημμένως κι έδινε ρυθμό στην κίνηση η επίκλησις «Ιακχώ, Ιακχε!» Το βράδυ η πομπή έφτανε στη θάλασσα και από 'κει συνέχιζε με το φως των δάδων προς την Ελευσίνα. Κοντά στους Ρειτούς, που αποτελούσε και τα όρια Αττικής κι Ελευσίνος, συναντούσαν την πομπή που ερχόταν από την Ελευσίνα και όλοι μαζί ακολουθούσαν.

Λίγο πριν την Ελευσίνα, στη γέφυρα του Ελευσίνιου Κηφισσού κάθονταν άνδρες μεταμφιεσμένοι και κοροΐδευαν με αστεία και άσχημες χειρονομίες τους μύστες και τους επιφανείς πολίτες. Τα σκώμματα αυτά είναι οί γνωστοί «γεφυρισμοί». Η άφιξη της πομπής ήταν πανηγυρική. Εγέννετο η υποδοχή του Ιάκχου, εκράδεναν δάδες, ύμνοι άδοντο κι ετελούνταν ιεροί χοροί γύρω από το καλλίχωρον φρέαρ. Τοποθετούνταν και πάλι τα ιερά μαζί με το ξόανο του Ιάκχου.

Προπαρασκευές της τελετής:

Την επομένη της αφίξεώς των οι μύστες, αφού είχαν ξεκουραστεί και υποβληθεί σε ημερήσια καθολική νηστεία, ελούζοντο από το νερό μιας βρύσης έξω από τα Μεγάλα Προπύλαια και ακολούθως οι μύστες συνοδευόμενοι από τους μυσταγωγούς εισέρχονταν στον ιερόν περίβολον όπου τελείτο μεγάλη θυσία στη Δήμητρα και την κόρη και τους άλλους Ελευσινίους θεούς. Κάθε μύστης, αφού είχε νηστέψει και είχε υποβληθεί σε όλες τις άλλες κανονισμένες νηστείες, έπινε τον κυκεώνα και μόλις φαίνονταν τα πρώτα αστέρια, ήταν ελεύθερος να φάει. Έτσι, είχε κάνει και η Δήμητρα βάζοντας τέρμα στη νηστεία της πίνοντας τον κυκεώνα.

Η τελετή:

Την 21η Βοηδρομιώνος οι μύστες οδηγούμενοι από τον ιεροφάντη και τον δαδούχον και τους μυσταγωγούς, εισήρχοντο στο Τελεστήριον και στεφανώνονταν από την ιεροφάντιδα, σημείο που αποτελούσε την έναρξη της τελετής. Κατόπιν, ο ιεροκήρυξη διέτασε σιωπή σε όλους. Από 'κει και πέρα, δε γνωρίζουμε σχεδόν τίποτα και μόνο από πολύ λίγες περιγραφές και μάλιστα χριστιανών καθώς και ακόμα λιγότερες αναπαραστάσεις έργων τέχνης υποπτευόμαστε το τι γινόταν στην τελετή. Η τελετή αποτελούσε τον πρώτο βαθμό μύησης. Μπορούμε να διακρίνουμε σε αυτή τα δρώμενα, τα δεικνυόμενα και τα λεγόμενα.

Όλοι οι μελετητές θεωρούν σίγουρο ότι τα δρώμενα αποτελούσαν μια αναπαράσταση του πάθους της Δήμητρας, όπως είναι κατεγραμμένα στον Ομηρικό Ύμνο, με κατάληξη την αποδημία του Τριπτολέμου στον οποίο οι θεές δίνουν το στάχυ, σπέρματα δημητριακών και οδηγίες πώς να διδάξει τους ανθρώπους τον τρόπο τις καλλιέργειες της γης και των δημητριακών καρπών. Μια τέτοια αναπαράσταση με συνοδεία μουσικής, ασμάτων και χορών αλλά χωρίς διάλογο θα πρέπει ν' ασκούσε μεγάλη επίδραση σ' ένα κοινό που αντίθετα από εκείνο του θεάτρου, συμμετείχε ενεργά καθώς είχε την εντύπωση ότι οι ίδιες οι θεές ήσαν παρούσες.

Οι εναλλαγές φωτός και σκότους ίσως συντελούσαν στον ιδιαίτερο ψυχισμό των μυστών. Ως προς τα λεγόμενα, δε διαθέτουμε καμία θετική πληροφορία. Πιθανόν να ήσαν σύντομες φράσεις λειτουργικές που εκφέρονταν από τον ιεροφάντη. Η άγνοιά μας δεν είναι μικρότερη στο περιεχόμενο των δεικνυομένων. Πολλοί μελετητές στηριζόμενοι στο απόσπασμα του Κλήμεντος του Αλεξανδρέως: «...*ενήστεψα, ήπια τον κυκεώνα, έλαβα εκ κύστης, εργασάμενος απεθέμην εις κάλαθον κι εκ καλάθου εις κύστην...*» θεώρησαν ότι αυτό αποτελεί το κλειδί όλων των Ελευσινίων και το εντάσσουμε στην τελική μύηση. Άλλοι το τοποθετούν στην προπαρασκευαστική.

Απίθανες υποθέσεις έχουν διατυπωθεί για να εξηγήσουν τις λέξεις του Κλήμεντος και να συμπεράνουν για τα δεικνύμενα. Μερικές φορές, δεν μπορεί κανείς να μη χαμογελάσει με τις υπερβολές. Ο Ντίτεριχ θεωρεί ότι το αντικείμενο ήταν

κάποιος φαλλός. Ο Κέρτε προτείνει ότι δεν ήταν φαλλός αλλά μήτρα. Ο Λούντβιχ Νόακ φτάνει να συμπεράνει ότι ο ιεροφάντης παρουσίαζε αυτή τη μήτρα μέσα σε μία φλόγα φωτός και ότι βλέποντάς τον οι μούμενοι δεν μπορούσαν πλέον ν' αμφιβάλλουν για την ευλογημένη τους μοίρα σαν παιδιά της θεάς.

Άλλοι περιγράφουν πιο άξεστα το άγγιγμα του μύστου στη μήτρα αλλά αυτή δεν αποτελεί παρά μια φανταστική επινόηση που δε βασίζεται σε κανένα στοιχείο. Στο σημείο, όμως, στο οποίο συμφωνούν όλες οι μαρτυρίες είναι ότι το αποκορύφωμα των Μυστηρίων δεν ήταν κάποια τελετή ή κάτι το οποίο μάθαιναν ή έκαναν οι μύστες με φυσικό τρόπο, αλλά αντίθετα ήταν ένα όραμα. κάτι που έβλεπαν. Άλλωστε, και η ύψιστη βαθμίδα των Μυστηρίων λέγεται «Εποπτεία» και η οποία ετελείτο την επομένη, 22α Βοηδρομιώνος.

Πιθανότατα κι εδώ θα υπήρχαν δρώμενα με θέμα τον ιερό γάμο Διός και Δήμητρος που από την ένωσή τους γεννιέται ένα παιδί που εξαγγέλλεται από τον ιεροφάντη, με τη θεσπέσια φωνή του: «ιερόν έτε και πότνια κούρον βρυμόν» και αμέσως μετά στρεφόμενος προς τον ουρανό αναφωνεί: «Οιε(=βρέξε)», στρεφόμενος προς τη γη: «Κύε (=καρποφόρησε)» και τότε προχωρώντας...

Αλλαγή πλευράς κασέτας από Α σε Β πλευρά

.....
Η.ΠΑΛΥΒΙΔΑΣ: ...και ο σεβασμός που δείχνουν όλοι οι άνθρωποι του αρχαίου κόσμου καθώς κι επιφανείς όπως ο Σοφοκλής και ο Ευριπίδης δεν μπορεί ν' αφήνουν περιθώρια για να νομίζουμε ότι γινόταν κάποιου είδους απάτη.

Θα ήταν ατυχές, επίσης, να θεωρήσουμε τα Ελευσίνια σαν απλές αγροτικές τελετές και να υποβιβάσουμε τη σημασία τους. Στην Ελευσίνα γινόταν κάτι πολύ περισσότερο. Οι προνομιούχοι μνημένοι είχαν μια ουσιαστική σχέση με το γεγονός που επρόκειτο να παρακολουθήσουν. Με τη νηστεία, τις τελετές, την πόση του κυκεώνος είχαν πλησιάσει τη θεά. Ένας δεσμός είχε σφυρηλατηθεί ανάμεσά τους, είχαν διεισδύσει στον μύθο που την κατάλληλη στιγμή γινόταν πραγματικότητας,

Μύθος, λοιπόν, είναι η αρχαία ιστορία που βιώθηκε από τους προγόνους και παραδόθηκε στους απογόνους και που μπορεί κάθε φορά να επαναλαμβάνεται σε

τακτά διαστήματα και να βιώνεται. Με τον μύθο της Δήμητρας στον κύκλο των Ελευσινίων βιώνεται για τις λατρείες η σύνολος κοσμοθέασις των Ελλήνων προγόνων, η πεποίθησις ότι οι θεοί αποτελούν τις δυνάμεις που ενοικούν μέσα στο σύμπαν και ότι μπορούμε άμεσα να τις πλησιάσουμε και να τις δούμε. Να βιώσουμε το κατά φύσιν ζην. Με αυτή την προσέγγιση μπορεί να γίνουν πιο κατανοητά τα Ελευσίνια και να δώσουν σ' εμάς κάποιες λύσεις.

Η αίγλη των Ελευσινίων διήρκησε πάνω από 11 αιώνες. Το 380πΧ. ο υπέργνηρος ιεροφάντης Νεστόριος, ο τελευταίος νόμιμος του γένους των Ευμολπιδών κήρυξε το τέλος των Μυστηρίων κι εξήγγειλε την επικράτηση του πνευματικού σκότους καθώς και την καταστροφή αυτής ταύτης της Ελλάδος. Μετά τις αλλεπάλληλες βεβηλώσεις του ιερού από τους Χριστιανούς. Η Ελευσίνα ανεβίωσε για λίγο την τελευταία 10ετία του 4ου αιώνας από κάποιον ιεροφάντη του Μίθρα από τις Θεσπιές. Το 395 γίνεται το τελικό χτύπημα από τον χριστιανό Αλάριχο με πλήρη καταστροφή του ιερού και τη θανάτωση σύσσωμου του ιερατείου.

Για τόν ομιλούντα, η ημερομηνία αυτή θεωρείται η ληξιαρχική πράξη της αποκοπής του ανθρώπου από τη φύση. Η παύση του κατά φύση ζην. Σήμερα είμαστε μάρτυρες του πλέον αλόγιστου βιασμού της φύσεως της κόρης που είναι κάτι παραπάνω από βέβαιο ότι θα οδηγήσει στον αφανισμό της μητέρας γης. Ευτυχώς, που έμειναν σ' εμάς τα Ελευσίνια, ευτυχώς που υπάρχει ακόμα αυτός ο χώρος, η Ελευσίνα. Προσωπικά θεωρώ ότι η ιστορία της πορείας του κόσμου δεν είναι γραμμική αλλά σπειροειδής και είμαι απολύτως πεπεισμένος ότι από αυτόν εδώ τον τόπο θα σταλεί και πάλι ο Τριπτόλεμος να διδάξει τους ανθρώπους ανώτερα πεδία συνειδητότητας. Ευχαριστώ που με ακούσατε.

Ι.ΚΟΝΔΥΛΗΣ: Να ευχαριστήσω κι εγώ τον κ. Παλυβίδα.

Μπορούμε να κάνουμε κάποια συζήτηση σύμφωνα με το πρόγραμμα. Εάν κάποιος από τους συμμετέχοντες θέλει να ρωτήσει ή να συμπληρώσει κάτι για τα θέματα αλλά κι εκτός των θεμάτων, δεν έχουμε κανένα πρόβλημα να κάνουμε κάποια συζήτηση. Εκείνο μόνο που θα ήθελα να προσθέσω, όχι ως προς τις αναλύσεις αλλά ως προς τα Αισχύλεια, κ. Παλυβίδα. Είναι γεγονός ότι ακόμα και αυτές οι ίδιες οι

ποιοτικές εκδηλώσεις και ακόμα αυτό το συγκεκριμένο πολιτιστικό γεγονός των Αισχυλείων που γίνεται κάθε χρόνο στην Ελευσίνα αν γινόταν σε άλλη πόλη, δε θα είχε την ίδια αίγλη με την αίγλη που έχει στην Ελευσίνα. Είναι το χώμα που πατάμε, είναι ο αέρας που αναπνέουμε και είναι αυτό που νιώθουμε όταν καθημερινά περνάμε όλοι μας πάνω στην Ιερά Οδό αλλά δεν το αντιλαμβανόμαστε.

Η.ΠΑΛΥΒΙΔΑΣ: Κύριε Αντιδήμαρχε, κατάγομαι από ένα άλλο ιερό που κι εκεί εσίγησε η λαλέουσα, από τους Δελφούς.

Ι.ΚΟΝΔΥΛΗΣ: Η καΣωτηρίου έχει τον λόγο.

ΣΩΤΗΡΙΟΥ: Για τους κυρίους ομιλητές δεν έχω λόγους. Τους ευχαριστούμε πάρα πολύ διότι μας έδωσαν την ευκαιρία, αν και ζούμε εδώ στην Ελευσίνα πάρα πολλά χρόνια, να θεωρηθούμε ότι νιώσαμε σα μύστες στη σημερινή αυτή ημέρα.

Θα σταθώ μόνο στο τελευταίο σημείο που είπε ο κ.καθηγητής που είπε ότι από 'δω από την Ελευσίνα θα ξαναπηδήσει ένας νέος Τριπτόλεμος. Και αναλογίζομαι την ευθύνη των ανθρώπων εκείνων που θ' αναλάβουν την αρχηγεία, που θ' αναλάβουν να οδηγήσουν σ' αυτόν τον δρόμο που έχει χαράξει η Δήμητρα, η Περσεφόνη, οι μύστες, οι ιεροφάντες και...και...και. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΕΝΑΣ ΔΗΜΟΤΗΣ: Κύριε καθηγητά, μου δώσατε την εντύπωση ότι ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός -ας το πούμε έτσι- είναι μια συνεχής και αδιάσπαστη δημοκρατία. Πείτε μας, σας παρακαλώ, για την περίοδο «Πεισίστρατος».

Α.ΚΟΝΤΟΣ: Βγαίνουμε λιγάκι έξω από τα Ελευσίνια Μυστήρια αλλά εγώ δεν έχω αντίρρηση.

Το θέμα είναι ότι και ο ίδιος ο Πεισίστρατος ήταν μαθητής του Σόλωνα. Και λένε μάλιστα, και οι ίδιοι οι Πεισιστρατήδες και στη συνέχεια οι γιοι του Πεισίστρατου, ότι ήταν τόσο φιλόνητο η πολιτική τους -γιατί το φιλόνητο είναι το χαρακτηριστικό της Δήμητρας και της δημοκρατίας που έζησε πολλά χρόνια, έζησε κάπου 30 χρόνια αυτή η τυραννία. Γιατί μπορεί να λεγόταν τυραννία, αλλά είχε διατηρήσει σε πολλά σημεία τη δημοκρατία που είχε ήδη θεσπίσει ο Σόλων πριν από τον Πεισίστρατο. Τόσο πολύ μάλιστα που τον κάλεσαν -είχε κρατήσει όλα τα προσχήματα και όλους τους τύπους της δημοκρατίας και την ουσία, βέβαια, γιατί

έλεγαν ότι ζούσαν πολύ καλά. Το μόνο ξεχωριστό που έκανε ήταν ότι φορολογούσε όλο τον κόσμο με 10%, ενώ η δημοκρατία η ίδια δεν φορολογούσε τους θήτες, δε φορολογούσε δηλαδή τους φτωχούς.

Και αυτό είναι το χαρακτηριστικό της Αθηναϊκής Δημοκρατίας. Είναι αυτό που σήμερα διάφοροι σοσιαλίζοντες και σοσιαλιστές μιλάνε για λαϊκό κράτος. Η Αθήνα είναι το μόνο λαϊκό κράτος που υπήρξε όπου οι μεν πλούσιοι (οι διακοσιομέδιμνοι, τριακοσιομέδιμνοι και πεντακοσιομέδιμνοι) πλήρωναν φόρους για να ζει το κράτος, είχαν την ευθύνη και τον κίνδυνο του πεζού πολέμου και δεν είχαν την εξουσία. Αντίθετα οι θήτες δεν πλήρωναν μία, ήταν ατελείς, δεν είχαν τον κίνδυνο του πεζού πολέμου -στον Μαραθώνα πήγαν και πολέμησαν οι αριστοκράτες, όχι η αθηναϊκή φτωχολογιά. Στη Σαλαμίνα πολέμησε η φτωχολογιά- και είχαν την εξουσία. Γιατί είχαν την εξουσία; Μα, οι Νόμοι της στατιστικής!

Όταν το 99% των αρχόντων ήταν κληρωτοί, καταλαβαίνετε ότι οι θήτες που ήταν από το μισό μέχρι τα 2/3 του πληθυσμού είχαν πάντοτε την πλειοψηφία. Στα δικαστήρια από τους 6.000 δικαστές, τα 2/3 θα ήταν θήτες. Από τους Βουλευτές -500 ήταν, τα 2/3 θα ήταν θήτες. Και φυσικά, στην Εκκλησία του Δήμου που ήταν το ανώτατο πολιτειακό όργανο του οποίου τις αποφάσεις κανένας δεν μπορούσε ούτε ν' αμφισβητήσει ούτε να πάρει πίσω ούτε τίποτα άλλο να τους κάνει, ήταν υποχρεωμένο να δεχθεί -εκείνη ήταν το αποφασιστικό όργανο, η Βουλή- στην Αθηναϊκή Δημοκρατία ήταν νομοπαρασκευαστικό όργανο. Στην Εκκλησία του Δήμου η πλειοψηφία ήταν των θητών.

Επομένως, και ο ίδιος ο Πεισίστρατος κράτησε πολλά από τη δημοκρατία του Σόλωνα και γι' αυτό και μετά έχασε, δεν μπόρεσε να μείνει πολύ. Λέγανε μάλιστα γενικά ότι στην Ελλάδα ήταν δύσκολο να βρεις γέροντα τύραννο και καταλαβαίνετε για ποιον λόγο. Γιατί όποιος γινόταν τύραννος, έβαζε το κεφάλι του στον ντορβά και όποιος σκότωνε έναν τύραννο, έπαιρνε το 1/10 της περιουσίας του ή γινόταν ήρωας αυτός και η οικογένειά του. Δηλαδή, ο τύραννος από τη στιγμή που γινόταν τύραννος ήταν επικηρυγμένος! Επικήρυσσε τον εαυτό του και όποιος τον σκότωνε, ήταν ήρωας. Γι' αυτό δε βρισκόταν γέροντας τύραννος.

Ταυτόχρονες συγκεχυμένες συζητήσεις εκτός Πρακτικών

ΡΑΣΣΙΑΣ: Με εντυπωσίασε στην ομιλία του κ.Κόντου η σύνδεση της αρχής της δημοκρατίας με την υπόλοιπη βιοθεωρία των Ελλήνων, το πρόταγμα το βιοτικό των Ελλήνων και την κοσμοαντίληψή τους. Και κάπου μου γεννήθηκε μέσα μου ένα ερώτημα, το τι δημιούργησε ουσιαστικά πρώτο το άλλο. Δηλαδή, η κοσμοαντίληψη τη δημοκρατία ή η δημοκρατία την κοσμοαντίληψη; Γιατί κάθομαι και σκέφτομαι ότι από τη στιγμή που κατέρρευσε ο αρχαίος κόσμος και οι υπόλοιπες αρχαίες θρησκείες, έκτοτε δεν ξαναβιώσαμε πουθενά την πραγματική δημοκρατία. Αυτό αν είναι δυνατόν, αν μπορούσε με λίγα λόγια χωρίς να κλέψουμε τον χρόνο, ο κ.Κόντος να μας το ερμηνεύσει κατά τη δική του αντίληψη.

Το δεύτερο σημείο αφορά την ομιλία του κ.Παλυβίδα. Συγκλονίστηκα από το τέλος που ουσιαστικά έβγαλε μια προειδοποίηση ότι δεν πάμε καλά σε ό,τι αφορά το οικοσύστημα που μας στηρίζει σα ζωή. Διαφωνώ, βέβαια, ότι απειλείται η μητέρα γη. Η γη δεν πεθαίνει ποτέ. Εμείς σαν είδος συγκεκριμένο βιολογικό θα καταστραφούμε, έχοντας καταστρέψει το οικοσύστημα που μας στηρίζει. Η γη θα εξακολουθήσει να υπάρχει και θα βγάλει κάτι άλλο. Η φύση δεν αναγνωρίζει κενά.

Θα 'θελα εκεί να βάλω ένα ερώτημα: έχουμε άραγε εμείς -γιατί έβγαλε μια αισιόδοξη νότα ο κ.Παλυβίδας ότι θα βγει πάλι κάποιος Τριπτόλεμος και θα υπάρξει πάλι μια ανάκαμψη του είδους των ανθρώπων. Θα 'θελα να βάλω έναν συλλογισμό. Να σκεφτούμε μέσα μας και να δούμε έχουμε άραγε μέσα μας αυτή τη συνείδηση, την πνευματική κατάσταση που χρειάζεται ένα τέτοιο μεγάλο άλμα;

Και να ρωτήσω και τον κ.Αντιδήμαρχο. Εδώ στην πόλη σας, στην πόλη που έκανε τα Ελευσίνια, είχατε και δεν ξέρω αν ακόμα το έχετε, κέντρο διασκεδάσεως που λέγεται «Ελευσίνια Μυστήρια». Με τέτοια μυαλά, πού μπορούμε να φτάσουμε;

Ι.ΚΟΝΔΥΛΗΣ: Του αλλάξαμε τίτλο!

Α.ΚΟΝΤΟΣ: Να πω δυο λόγια. Τι προηγείται είναι πάντοτε το θέμα. Η κότα έκανε το αυγό ή το αυγό την κότα; Για εμένα προηγήθηκε η δημοκρατία και μετά η κοσμοαντίληψη και θα πω πώς έγινε.

Είπα προηγουμένως, και το υπέμνησε και ο κ.Παλυβίδας, ότι το πρώτο

πολίτευμα της ανθρωπότητας ήταν η γυναικοκρατία για λόγους καθαρά τεχνικούς. Πρώτα-πρώτα, δεν ξέραμε ποια ήταν ακριβώς η συμβολή του άνδρα -ίσως οι γυναίκες να το ήξεραν, οι άνδρες δεν το ήξεραν και τόσο. Ήταν και εποχές όχι και τόσο προχωρημένης τεχνογνωσίας. Δεν υπήρχε η έννοια της πυρηνικής οικογένειας. Η πυρηνική οικογένεια, του ανδρόγυνου δηλαδή, είναι πατριαρχικός θεσμός και καθένας γνώριζε εύκολα τη μητέρα του χωρίς να γνωρίζει τον πατέρα του, γιατί οι σχέσεις δεν ήταν σαν αυτό που λέμε σήμερα ανδρόγυνο, μονογαμικές κ.λπ. Επόμενο ήταν, λοιπόν, να γνωρίζει κανένας τη μητέρα του και όχι τον πατέρα του. Γι' αυτό και το όνομα του παιδιού ήταν από τη μάνα. Έλεγε ότι ήταν γιος ή κόρη της τάδε, όχι του τάδε.

Και αυτό, η γυναικοκρατία, διατηρήθηκε μέχρι τη στιγμή που ο άνθρωπος γνώρισε την καλλιέργεια της γης. Η καλλιέργεια της γης προϋποθέτει το «στάσιμο», τη δημιουργία της χώρας, τη δημιουργία της πατρίδας. Είμαστε υποχρεωμένοι να καθήσουμε σ' έναν ορισμένο χώρο γιατί καλλιεργούμε τον χώρο αυτό και περιμένουμε να πάρουμε την τροφή. Όσο ο άνθρωπος βοσκούσε, όσο ήταν τροφοσυλλέκτης δεν είχε την έννοια ούτε της πατρίδας ούτε του συγκεκριμένου χώρου. Έφευγε από 'δω, πήγαινε πιο πέρα, έβοσκε όπως έκαναν και τα άλλα ζώα. Με την καλλιέργεια της γης, σταθεροποιήθηκε.

Η σταθεροποίηση, όμως, αυτή σημαίνει και υπεράσπιση του χώρου. Η υπεράσπιση είναι, είτε για λόγους εγκεφάλου είτε για λόγους σωματικών ικανοτήτων, πιο εύκολα να γίνεται από τον άνδρα παρά από τη γυναίκα. Ο πόλεμος, δηλαδή, η ανάγκη του πολέμου εγκαταστάθηκε μετά την καλλιέργεια της γης. Και υποχρεώθηκαν να την υπερασπίζονται. Και πέρασε η υπεράσπιση πιο εύκολα στους άνδρες -φαίνεται ότι εμείς είμαστε πιο εύκολα κορόιδα να πηγαίνουμε να σκοτωνόμαστε. Οι γυναίκες δε θα το δέχονταν. Ή και σωματικά γενικά το αρσενικό είναι πιο εύρωστο -γενικά λέμε- δεν έχει τις διάφορες ανάγκες που έχει κάποια γυναίκα, το ζήτημα της περιόδου και είμαστε και πιο εύκολοι στο να σκοτώνουμε. Η γυναίκα τον θάνατο γενικά τον αποστρέφεται. Επειδή δίνει τη ζωή, δεν της είναι και τόσο εύκολο να δίνει και τον θάνατο. Εμείς οι άνδρες τον δίνουμε πιο εύκολα.

Στην Κρήτη, όμως -γιατί από 'κει παράγεται η δημοκρατία, από 'κει ήρθε- επειδή ο χώρος υπερασπίζεται ουσιαστικά από τη θάλασσα και με πολύ εύκολα μέσα, με τον στόλο που φαίνεται ότι είχαν. Ο Τάλλος μιλάει για ένα μυθικό θηρίο, ρομπότ κ.λπ. Η Κρήτη δεν είχε ανάγκη να περάσει στην πατριαρχεία. Ενώ πέρασε στη γεωργία και πολύ σύντομα, δεν πέρασε στην πατριαρχεία. Γι' αυτό και η Κρήτη δεν είχε ποτέ τύχη. Οι πόλεις της δεν είχαν τύχη να υπερασπίζονται τον χώρο, ήταν βέβαια και καλοί ναυτικοί...Και γι' αυτό διατήρησαν τη γυναικοκρατία μέχρι την εποχή που έγινε η έκρηξη της Σαντορίνης και καταστράφηκε πια όλος ο μινωικός πολιτισμός.

Γι' αυτό και δεν είναι τυχαίο ότι ο Θησέας έφερε τη δημοκρατία όταν γύρισε από την Κρήτη. Δηλαδή, πώς έγινε; Είχαν κάποιες διαφορές οι Αθηναίοι, άνθρωποι της Αττικής με την Κρήτη. Ποιες ήταν οι διαφορές; Ήταν τα αργυρωρυχεία του Λαυρίου. Τα αργυρωρυχεία του Λαυρίου είναι γνωστό ότι έχουν ανοιχθεί, ότι υπάρχουν τουλάχιστον από το 3000πΧ. Ο μινωικός πολιτισμός είναι κάπου εκεί στο 1700-1500πΧ., δηλαδή 1,5 χιλιετηρίδα πριν από την ακμή του μινωικού πολιτισμού.

Αυτό μπορεί η σημερινή επιστήμη να το διαπιστώσει γιατί μετά τα ισότοπα, ξέρουμε ότι το ασήμι των αντικειμένων της Κρήτης και της Σαντορίνης από ποιο αργυρωρυχείο προέρχεται και με προσέγγιση 100μ. που μπορούν να ξέρουν σχεδόν και από ποια τρύπα του Λαυρίου είναι το τάδε ασήμι, το τάδε κόσμημα. Και ξέρουμε ότι είναι από την Αττική. Άρα, οι Κρήτες είχαν συμφέροντα να μη χάσουν το αργυρωρυχείο.

Όταν, λοιπόν, άρχισε η Αθήνα να οργανώνεται από τον Ίωνα πατριαρχικά και ο Κέκροπας -πληροφορίες παίρνουμε από τη μυθολογία. Τη χρησιμοποιούμε σαν ιστορία γιατί δεν έχουμε και άλλο (και την αρχαιολογία, βέβαια)- και να δημιουργεί στρατό για ν' αντιμετωπίσει τους Ελευσίνιους κ.λπ., οι Κρητικές λένε παιδιά, τι θα γίνει; Θα χάσουμε τα αργυρωρυχεία; Για πηγαίνετε εκεί πέρα να τους εμποδίσετε. Και ήρθαν εδώ και βάλανε το γνωστό φόρο, αφού νίκησαν τους Αθηναίους, να πηγαίνουν στην Κρήτη όμηροι 7 αγόρια και 7 κορίτσια. Το «7 αγόρια και 7 κορίτσια» δείχνει την ισότητα των δύο φύλων, πώς δηλαδή οι Κρήτες επειδή ακριβώς είχαν γυναικοκρατία,

πίστευαν ότι τα αγόρια και τα κορίτσια ήταν ίσοι. Και γι' αυτό γύρευαν αγόρια και κορίτσια.

Και τελικά, ο Θησεάς πήγε εκεί και ήρθε σε κάποια συμφωνία. Γιατί, καθώς ξέρουμε, φεύγοντας από εκεί πήρε και μια πριγκιποπούλα, την Αριάδνη. Άλλο αν την παράτησε, του την πήραν πίσω εκεί στη Νάξο. Πάντως, η δεύτερη του γυναίκα ήταν η αδελφή της, η Φαίδρα. Δηλαδή, με την Κρήτη είχαν σχέσεις διαρκείς, σοβαρές λόγω των αργυρωρυχείων. Και κατά κάποιον τρόπο η γυναικοκρατία της Κρήτης επέβαλλε στον Θησεά ένα πολίτευμα που δε θα ήταν εχθρικό στην Κρήτη, στη γυναικοκρατία της Κρήτης, όπως κάνουν γενικά οι μεγάλες δυνάμεις. Έχουν πολιτεύματα, έχουν τη δύναμη να επιβάλουν πολιτεύματα της αρεσκείας τους. Και γι' αυτό ήρθε εδώ ο Θησεάς κι εγκαθίδρυσε πάλι, ενώ πριν ο Ίωνας είχε εγκαταστήσει τη θρησκεία, με βάση των Πατρώο Απόλλωνα, δηλαδή πατριαρχική θεότητα, εκείνος επανέφερε τη Δήμητρα. Ο κυριότερος ναός ήταν ο ναός της Δήμητρας, το Μητρώο.

Δηλαδή, από τη γυναικοκρατία της Κρήτης κατά κάποιον τρόπο επιβλήθηκε εδώ στην Αθήνα η δημοκρατία όχι, βέβαια, με δυσκολία γιατί προϋπήρχε πάντοτε ένα υπόστρωμα γυναικοκρατικό. Τα υπολείμματα της γυναικοκρατίας, της ιδεολογίας της γυναικοκρατικής υπήρχαν σε όλη την Ελλάδα. Αν πάτε στο Ναύπλιο και δείτε τα μυκηναϊκά εκθέματα που έχει, είναι καθαρά γυναικοκρατικά. Δηλαδή, θα βρείτε πολύ περισσότερες γυναικείες μορφές παρά ανδρικές, όπως και στις Κυκλάδες. Η γυναικοκρατία ήταν κάτι το γενικευμένο, άλλο αν πέρασαν κάποια στιγμή στην πατριαρχία, όχι όμως τόσο ισχυρή. Ποτέ στην Ελλάδα η πατριαρχία δεν είχε τη μορφή της ανατολικής απολυτοτητας.

Ένα απλό παράδειγμα είναι ότι η μοιχαλίδα στην Ανατολή λιθοβολούνταν, την θανάτωναν με φρικτό θάνατο. Στην Αθήνα ακόμα και σε πατριαρχική εποχή, μπορεί να την διαπόμευαν αλλά υπάρχει ρητός νόμος που λέει «πλην θανάτου». Δε θανατωνόταν! Και βέβαια, ο Αριστοφάνης έλεγε ότι μόλις έφευγε ο σύζυγος, οι Αθηναίες έβαζαν και τον φιλαράκο από την πόρτα κ.λπ. Στη Σπάρτη δεν υπήρχε μοιχεία. Δηλαδή ήταν νομιμοποιημένη, δεν ήταν ποινικό αδίκημα. Με αυτή την έννοια, όχι ότι δεν ξενοκοίταζε. Ήταν τελείως νόμιμο αν κάποια Σπαρτιάτισσα ήθελε κάποιον

άλλον γιατί της άρεσε ή και ο Σπαρτιάτης μπορούσε, υπήρχε μια μεγάλη ελευθερία στις σχέσεις γιατί το έκαναν για να βελτιωθεί και το σπαρτιατικό είδος, για την ευγονία. Δεν υπήρχε, δηλαδή, η έννοια της μοιχείας επειδή ακριβώς κρατούσε περισσότερα γυναικοκρατικά στοιχεία ο Δωρικός πολιτισμός.

Αλλά και ο Αθηναϊκός, παρά του ότι ήταν πατριαρχικός, είχε πάρα πολλά στοιχεία. Περιπτώ να σας πω ότι οι περισσότερες τραγωδίες έχουν χορό γυναικείο, από αυτές που σώζονται. Από τις 7 του Αισχύλου μόνο οι Πέρσες και ο Αγαμέμνων... Οι περισσότερες έχουν θηλυκά ονόματα από τους χορούς: Χοηφόρες, Ευμενίδες, Ικέτιδες. Οι 5 από τις 7 είναι με γυναικεία ονόματα. Οι Ωκεανίδες ήταν στον Προμηθέα -που είναι αρσενικό το όνομα.

Και ο χορός τι σημαίνει; Ο χορός είναι ο δήμος, είναι ο εκπρόσωπος του αθηναϊκού δήμου ο χορός. Και γι' αυτό ενώ όλοι οι ήρωες -όπως και στην πραγματικότητα οι αρχηγοί, οι ήρωες πεθαίνουν, σκοτώνονται, παθαίνουν τον διάολο τους πχ. ο Οιδίποδας τύραννος κλπ. Εκείνος που επιζεί πάντοτε είναι ο χορός. Γιατί ο χορός εκπροσωπεί τον δήμο, δηλαδή τη δημοκρατία. Πάνω από όλα -είναι πάντα το πνεύμα αυτό- ότι είναι τα δημοκρατικά θέσμια. Τα πρόσωπα είναι μυρμηγκία μπροστά στον θεσμό τον δημοκρατικό. Έτσι έκριναν οι πρόγονοι κι έτσι έκαναν τον πολιτισμό.

Για εμένα, λοιπόν, η κοσμοθέαση η ελληνική οφείλεται στο δημοκρατικό πολίτευμα, όπως και όλο το πολιτιστικό της έργο. Δηλαδή, η δημοκρατία έδωσε τη δυνατότητα σε κάθε άνθρωπο να σκέφτεται μόνος του. Εάν εγώ σκέφτομαι και σας λέω «έτσι να σκέφτεστε», σας απαγορεύω ουσιαστικά να σκεφτείτε. Και ο ανθρώπινος εγκέφαλος έχει αυτή τη δύναμη που έχει που είναι ανώτερος από τους ηλεκτρονικούς εγκεφάλους εδώ και τουλάχιστον 30.000 χρόνια, αλλά άρχισε να αξιοποιείται με τους βασικούς σταθμούς. Ο πρώτος σταθμός είναι η καλλιέργεια της γης, γιατί του έδωσε χρόνο ελεύθερο. Και πριν από την καλλιέργεια της γης, πριν από τη γεωργία έχουμε καλλιτεχνικά ευρήματα αλλά ελάχιστα γιατί δεν είχε ελεύθερο χρόνο ο άνθρωπος, έβασκε, έπρεπε να βρει την τροφή του.

Το πρώτο, λοιπόν, που τον ελευθέρωσε -γιατί ο πολιτισμός χρειάζεται

ελεύθερο χρόνο- ήταν η καλλιέργεια της γης, έδωσε εύκολα τροφή. Ο δεύτερος σταθμός ο μεγάλος ήταν τα μέταλλα τα οποία πάλι, επειδή τα εργαλεία είναι αποτελεσματικά, μεγάλωσαν τον χρόνο τον ελεύθερο. Ο τρίτος, όμως, και βασικότερος πια που έκανε τον άνθρωπο, τους Έλληνες τουλάχιστον να υψωθούν κάθετα σε σχέση με τους άλλους πολιτισμούς, είναι η δημοκρατία. Ελευθέρωσε τον χρόνο κι ελευθέρωσε τους εγκεφάλους. Κάθε άνθρωπος δηλαδή, κάθε πολίτης τουλάχιστον που λειτουργεί ο εγκέφαλός του καλύτερα από αυτό που λέμε σήμερα "ηλεκτρονικός εγκέφαλος" λειτουργούσε. Είχε τη δυνατότητα να λειτουργεί, να παράγει έργο. Δεν ήταν πάντοτε σωστό αλλά το σωστό βρίσκεται από την έρευνα και από τα πολλά τα λάθη.

Όταν 3.000.000 Έλληνες πολίτες λειτουργούσαν ελεύθερα χωρίς δαμόκλειο σπάθη, χωρίς να υπάρχει κανένας αρχηγός, κανένα ιερό βιβλίο που να τους λέει «έτσι θα σκεφτείς γιατί το άλλο είναι λάθος», αυτός είναι ο πολιτισμός! Αυτό έκανε και τον Παρθενώνα και τα Ελευσίνια Μυστήρια και την κοσμοθέαση και τα πάντα και τις επιστήμες και τις τέχνες χάρις στο πολίτευμα. Γιατί από τη μια μεριά έδωσε την ελευθερία στον καθένα να σκέφτεται και από την άλλη έδωσε το καταπληκτικό εργαλείο που είναι ανυπέρβλητο, τη γραφή με σύμφωνα και φωνήεντα το οποίο μέχρι τώρα δεν μπορεί ν' αντικατασταθεί ούτε και στους Η/Υ. Οι Γιαπωνέζοι ακόμα όταν θέλουν, γράφουν αγγλικά. Το αγγλικό αλφάβητο είναι ελληνικό. Δεν υπάρχει άλλο αλφάβητο. Το κυριλλικό που έχουν οι Ρώσοι, οι Σλάβοι είναι ελληνικό. Το αρμένικο αλφάβητο έγινε με βάση το ελληνικό.

Τα σύμφωνα και τα φωνήεντα είναι μια εφεύρεση που για τον δικό μας τον πολιτισμό μας φαίνεται μηδαμινό γιατί είναι αυτονόητο, επειδή 3.500 χρόνια γράφουμε. Αν σκεφτείτε για άλλους πολιτισμούς που δεν το ξέρουν που είναι τελείως της προφορικής παράδοσης, τότε ίσως μπορέσουμε να το καταλάβουμε. Είναι σα να αφαιρέσετε τώρα τον ηλεκτρισμό! Πώς θα μπορούσαμε να ζήσουμε χωρίς ηλεκτρισμό; Έτσι, πείτε πώς θα μπορούσαμε να ζήσουμε χωρίς αλφάβητο;

ΕΝΑΣ ΔΗΜΟΤΗΣ: *(Παρεμβαίνει εκτός μικροφώνου από το ακροατήριο και δεν καταγράφεται)*

Α.ΚΟΝΤΟΣ: Επειδή έχει προηγηθεί δεύτερη ερώτηση και πρέπει ν' απαντήσει ο κ. Παλυβίδας, δε θα σας απαντήσω τώρα για τον Σωκράτη αλλά να έχετε υπόψη σας το βασικό, ότι πάνω από όλα ο Σωκράτης δεν ήθελε την κλήρωση, που είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της δημοκρατίας. Θανατώθηκε επειδή υπήρχαν προηγούμενα με τους 30 τυράννους και τον πήρε και αυτόν η μπάλα, χωρίς να φταίει βέβαια και χωρίς να υπάρχει κίνδυνος της δημοκρατίας από αυτόν και ότι πάνω από όλα ήταν οι δημοκρατικοί θεσμοί. Τα πρόσωπα, είπα και προηγουμένως, όσο σπουδαία και να 'ναι είναι μυρμήγκια μπροστά στους θεσμούς. Και δε χάνεται η δημοκρατία αν χαθεί κάποιο πρόσωπο. Κακώς, βέβαια, αλλά δε χάνεται η δημοκρατία. Αν χαθεί η δημοκρατία, χάνονται τα πάντα.

Ο ΙΔΙΟΣ ΔΗΜΟΤΗΣ: Υποστηρίζετε ότι αν θανατώθηκε ο Σωκράτης, θανατώθηκε από τη συμπεριφορά του απέναντι στους δικαστές που σημαίνει ότι....

Α.ΚΟΝΤΟΣ: Δεν ήταν αυτό, αλλά λέει ο Ξενοφώντας ότι ήταν κατά της κλήρωσης. Να θυμάστε ότι η δημοκρατία σημαίνει κλήρωση, δε σημαίνει εκλογές. Είναι ολιγαρχικό το καθεστώς μας. Εάν ξυπνούσαν οι πρόγονοι, θα μας έλεγαν ότι «παιδιά, ολιγαρχία ζείτε. Μπορεί να το ονομάζετε δημοκρατία, σοσιαλισμό, ο,τιδήποτε θέλετε να το ονομάσετε αλλά το πολίτευμά σας είναι ολιγαρχικό γιατί τους άρχοντές σας τους εκλέγετε, τους διορίζετε. Ο Σωκράτης ήταν κατά της κλήρωσης και τον πήρε η μπάλα, χωρίς βέβαια να πολυφταίει.

Ι.ΚΟΝΔΥΛΗΣ: Ο κ. Παλυβίδας έχει τον λόγο.

Η.ΠΑΛΥΒΙΔΑΣ: Θα 'θελα να απαντήσω στον κ. Ρασσιά. Απλώς χρησιμοποίησα ποιητική αδεία. Και λίγος φόβος δε χρειάζεται. Να μην ξεχνάμε ότι πρέπει να προειδοποιούμε. Η φράση μου έτσι ήταν προειδοποιητική. Κι εμένα η κοσμοθέαση νομίζω ότι συμπίπτει απολύτως με του κ. Ρασσιά. Δεν πιστεύω ότι θα χαθεί!

Ι.ΚΟΝΔΥΛΗΣ: Να σας ευχαριστήσω ιδιαίτερα. Έχουμε να δώσουμε δύο βιβλία που αφορούν στην ιστορία της Ελευσίνας στους κ.κ. ομιλητές.

Και κλείνοντας, να μπω κι εγώ λίγο στον πειρασμό με την τελευταία ερώτηση του κ. Ρασσιά σχετικά με τη συνείδηση. Σε ό,τι αφορά την περιοχή τη δική μας, και ας φαίνεται εγωιστικό, σοβινιστικό ή όπως αλλιώς φαίνεται, υπάρχει. Και υπάρχει χωρίς

να το ξέρουμε ότι υπάρχει. Είναι αυτό που νιώθουμε όλοι μας που ζούμε σε αυτόν τον τόπο και που ευτυχώς -και θα μου επιτρέψει να το ξαναπώ. γιατί το 'πα όταν ξεκίνησαν τα Αισχύλεια- κάποιος μέσα από την εμπειρία του και μέσα από τη δυνατότητα που 'χει να το καταλάβει και βέβαια από τα πάνω από τα 80 χρόνια που το νιώθει, το κατέγραψε και το διαβάζω όπως το κατέγραψε. Λέει ο Βαγγέλης Λιάπης:

«Όταν τα θεμέλια του σπιτιού σου ακουμπάνε πάνω σ' ένα ένδοξο πολιτιστικό και θρησκευτικό παρελθόν, σ' έναν ένδοξο κόσμο με μια από τις σημαντικότερες μεταφυσικές θεωρίες, είναι αδύνατον να μην επιδρά επάνω σου αυτή η χθόνια δύναμη. Είναι αδύνατον σ' εμάς που κατοικούμε σε αυτόν τον τόπο να μην αισθανόμαστε την αγιοσύνη του και αυτό θα πει Ελευσινιώτης!» Είναι ουσιαστικό, σημαντικό. Το νιώθαμε, δεν ξέραμε όμως τι νιώθαμε. Μας το 'γραψε ο μπαρμπα-Βαγγέλης. Ευχαριστούμε, μπαρμπα-Βαγγέλη.

.....
ΤΕΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 3ης ΗΜΕΡΙΔΑΣ

